

УДК 373.5:82

Світлана СТЕПАНЮК,
методист відділу гуманітарних дисциплін ВППО

Реалізація діяльнісного підходу на уроках зарубіжної літератури у 5–6 класах НУШ

Зарубіжна література

Розглянуто сутність та інструменти діяльнісного підходу на уроках зарубіжної літератури в Новій українській школі. Звернено особливу увагу на впровадження діяльнісного підходу в організацію навчального процесу у 5–6 класах. Детально проаналізовано основні принципи цього підходу, визначено його ключові аспекти та вплив на навчання в адаптаційному циклі НУШ. Продемонстровано методи та форми роботи, такі як проблемне навчання, проєктна діяльність та інтерактивні методи, що впроваджуються на різних етапах уроку.

Ключові слова: Нова українська школа, діяльнісний підхід, проблемне навчання, інноваційна діяльність, прийоми та методи навчання.

Svitlana Stepaniuk. Implementation of the Activity Approach at the Foreign Literature Lessons in the 5th–6th Grades of NUS.

The article examines the essence and tools of the activity approach at foreign literature lessons in the New Ukrainian School. Special attention was paid to the implementation of the activity approach in the organization of the educational process in grades 5–6. The main principles of this approach are analyzed in detail, its key aspects and impact on training in the adaptation cycle of the New Ukrainian School are determined. Methods and forms of work, such as problem-based learning, project activities and interactive methods implemented at different stages of the lesson, are demonstrated.

Keywords: New Ukrainian School, activity approach, problem-based learning, innovative activity, teaching techniques and methods.

Постановка проблеми. Освіта XXI століття – це освіта для людини. Її основна мета – виховання особистості, яка здатна до самоосвіти, саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння у практичній діяльності. Тому важливо, щоб на кожному уроці учень переживав радість відкриття, щоб у нього формувалась віра у свої сили.

Актуальність проблеми, розглянутої в статті, визначається сучасними викликами та тенденціями в освіті. Сучасні технології та методи навчання стають більш доступними й ефективними. Використання діяльнісного підходу та інтерактивних методик, які впроваджуються у школі, відповідає вимогам сучасного освітнього середовища. Зміни в економіці, технологіях та соціальних цінностях вимагають від учнів гнучкості й готовності до постійного навчання. Саме цей підхід допомагає формувати у дітей навички

самостійного вирішення проблем та адаптації до змін, оскільки він відповідає викликам сучасності, сприяє створенню оптимальних умов для глибокого і комплексного розвитку школярів.

Діяльнісний підхід в освіті розглядається як спрямованість освітнього процесу на розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь особистості, застосування теоретичних знань на практиці, формування здібностей до самоосвіти і командної роботи, успішну інтеграцію в соціум і професійну самореалізацію.

Актуальність проблеми полягає і в тому, що, орієнтуючись на діяльнісний підхід як механізм розвитку особистісної мобільності школяра, вчитель відмовляється від функції передавача готових знань, спонукаючи учнів до самостійної роботи, створюючи необхідні умови для активності та ініціативності. А учень здобуває знання в процесі самостійного

пошуку, що сприяє всебічному розвитку особи. Отож методологічною основою НУШ є діяльнісний підхід, який передбачає застосування набутих учнями компетентностей у житті.

Мета статті – використання діяльнісного підходу на уроках зарубіжної літератури в умовах Нової української школи.

Аналіз останніх публікацій. Вивченням діяльнісного підходу займалися чимало дослідників та вчених. Загалом вони пропонували різні теорії та концепції, серед яких вирізняють такі: розвивальне навчання (Д. Б. Ельконін і В. В. Давидов), теорія поетапного формування розумових дій (П. Я. Гальперін, Н. Ф. Талізін), теорія формування перцептивних дій (А. В. Запорожець), теорія проблемного навчання (психологи Д. М. Богоявленський, Т. В. Кудрявцева, дидактики М. О. Данилов, І. Я. Лернер).

Найбільш ефективними методиками діяльнісного підходу для школярів 6–12 років, на думку Р. Паркер і Б. Томсен, є активне, кооперативне, емпіричне навчання, навчання через відкриття, на основі запитів дітей, проблемне, проектне навчання, педагогіка Монтесорі. Вони зазначають, що ці методики «пов'язані з діяльнісним підходом, оскільки в їх основі лежать ті самі соціально-конструктивістські теорії навчання. Оскільки вони споріднені, їх можна віднести до навчання через гру і знайти спільні риси» [4].

Принцип «навчання за допомогою діяння» проголошували Д. Дьюї, В. Кіппатрик, Е. Коллінгс, С. Шацький, І. Сवादковський. Виявленням умов ефективного впровадження діяльнісного підходу в освітньому процесі у 60–70 рр. XX ст. займалися педагоги Ю. К. Бабанський, І. І. Ільєсов, Л. В. Занков, І. Я. Лернер, М. І. Махмутов, М. Н. Скаткін та ін. Основи особистісно-діяльнісного підходу закладено у 80-х рр. XX ст. у роботах Л. С. Виготського, О. М. Леонтьєва, С. Л. Рубінштейна та ін.

Розгляд наукової літератури з проблеми свідчить, що вченням діяльнісного підходу займався широкий загаль учених, а це свідчить про неабияку його значимість.

Виклад основного матеріалу. В сучасному світі освіта визнається однією з ключових, пріоритетних сфер для розвитку особи та суспільства в цілому. Істотні зміни в суспільстві вимагають змін у різних галузях. Зміни, які відбуваються в сучасному світі, вимагають виховання активної, творчої особистості, яка, на відміну від людини-виконавця, здатна адаптуватися до стрімких змін, генерувати оригінальні ідеї, приймати нестандартні, креативні рішення

та вчитися впродовж усього життя. Тому завдання закладів освіти – знаходити нові шляхи реалізації цих якостей, добирати й застосовувати засоби підвищення мотивації навчання учнів.

В епоху стрімкого розвитку цифрових технологій потреби аналізувати й використовувати величезні обсяги інформації надзвичайно складно передбачити, у якому світі житимуть наші діти, – адже він швидко змінюється. Проте із впевненістю можна сказати, що їм потрібно вміти працювати в команді, співпрацювати.

Основною метою освіти сьогодні є підготовка компетентної особистості, яка здатна: знаходити правильні рішення у конкретних навчальних, життєвих ситуаціях; створювати і знаходити нові оригінальні ідеї, відхиляючись від прийнятих схем мислення, успішно вирішувати завдання нестандартним чином; бачити проблеми під іншим кутом та вирішувати їх унікальним способом.

У квітні 2021 року освіта України розпочала подорож траєкторією Нової української **базової** школи. Це освітня, ціннісна, трансформаційна подорож для директорів, педагогів, батьків, дітей і суспільства загалом. Але, власне, ця подорож є продовженням маршруту, закладеного у 2016-му році. Упровадження Концепції «Нова українська школа», Державного стандарту базової середньої освіти вимагає знаходження ефективних методів навчання, які б забезпечували успішне досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, розвиток їх ключових компетентностей та наскрізних умінь. Крім того, відповідали закономірностям вікового (фізіологічного, психічного, соціального та особистісного) розвитку школярів, були здоров'язбережувальними, психогігієнічними, спрямованими на активізацію механізмів їх самоосвіти та саморозвитку.

Перед нами як педагогами стоїть надважливе завдання – не тільки прокласти маршрут далі, а й вибудувати цілісну освітню подорож дитини у Новій українській школі та зрозуміти, у який спосіб і за допомогою яких інструментів це можна зреалізувати. Відповідь, яка стала і є дієюю для початкової школи, – це діяльнісний підхід.

Що таке діяльнісний метод навчання? Це метод, при якому дитина не отримує знання у готовому вигляді, а здобуває їх сама у процесі власної навчально-пізнавальної діяльності.

Діяльнісний підхід визначено як наскрізний і в Держстандарті початкової освіти, і в Держстандарті базової середньої освіти. Тобто саме він – спосіб

реалізації ідей та змісту Нової української школи і відповідь на питання ЯК навчати дітей сьогодні.

Нові стандарти і програми вимагають від нас як педагогів переорієнтації освітнього процесу від пояснювально-ілюстративного до самостійного продуктивного, але не лише на теоретичному, а й на практичному рівні.

Для глибинного розуміння сутності поняття «діяльнісний підхід» потрібне бачення того, яким чином ми застосовуємо його у власних щоденних професійних практиках і усвідомлення переваги в умовах сучасних вимог до освіти.

Кожен наш робочий ранок починається з привітання із батьками, учнями, колегами. Іноді ми навіть не замислюємося над тим, що це відбувається «на автопілоті». Знайти оригінальні, цікаві слова, неповторні способи привітання, які будуть кожного дня інші, може стати гарною традицією у класах наших шкіл. Розпочати спілкування пропонуємо з привітання. Для того, щоб привітання активізувало роботу нашого мозку, допомогло активно включитися в процес взаємодії, пропонуємо в чаті (навчання онлайн) написати привітання одне одному трьома дієсловами (навчання офлайн – усно). Наприклад, **співпрацюємо, співдіємо, співтворимо.**

Реалізація діяльнісного підходу на уроках зарубіжної літератури змушує вчителя перебудувати свою діяльність, відійти від звичного пояснення нового матеріалу й надати можливість навчатися самостійно, у певній послідовності відкрити для себе нові знання, розвивати певні вміння та навички.

На яких же уроках доцільно застосовувати діяльнісний підхід?

Пропоновані типи уроків із використанням діяльнісного підходу: урок засвоєння нових знань, контролю, рефлексії, уроки-тренінги, повторення й узагальнення вивченого матеріалу та ін.

Радимо відчувати потужний потенціал діяльнісного підходу, розглянувши фрагмент уроку із зарубіжної літератури у 5 класі з теми, взятої з модельної навчальної програми «Зарубіжна література. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ніколенко О. М., Ісаєва О. О., Клименко Ж. В., Мацевко-Бекерська Л. В., Юлдашева Л. П., Рудницька Н. П.), – «Мауглі: історія дружби».

Розпочнемо з розминки від Мауглі, щоб нагадати історію дружби, яка народилася у джунглях.

– Яке значення має ім'я Мауглі?

– Придумайте і напишіть у чаті слово, яке починається на перший склад цього слова.

– Хто з друзів Мауглі мав граційну ходу, був швидким та пластичним?

– Плесніть, будь ласка, у долоні стільки разів, скільки відкритих складів має ім'я цього героя.

– Хто з друзів Мауглі був найбільш непереможним, але любив танцювати?

– Придумайте словосполучення з дієсловом так, щоб дієслово починалося з будь-якої літери імені цього героя та охарактеризувало його.

– Кого з друзів Мауглі ми не згадали?

Дітям ми могли б запропонувати закодувати цих героїв, назвавши тільки характеристику, наприклад: Хто такий вождь зграї вовків? (Акела.) Хто найдовший і наймудріший друг Мауглі? (Каа.)

Пропонуємо вам продовжити взаємодію та створити незвичайну книгу дружби. Допоможе нам у цьому лепорело. Як ви думаєте, що це таке? Що може означати це слово? Поділіться, будь ласка, своїми ідеями.

Лепорело – це саморобна книжка, де зображення прикріплені одне до одного довгими сторонами, утворюючи «гармошку». (Приклади таких книг можна продемонструвати на слайді.)

Рекомендуєте разом створити власне лепорело – книгу про дружбу, в якій схематично або з допомогою слів зобразити ті події твору, де, на їх думку, найбільш виражено дружні стосунки. (Вчитель робить разом із учасниками та демонструє процес виготовлення.)

Далі пропонуєте оформити перший аркуш нашого лепорело. Яка подія, на вашу думку, стала початком історії дружби Мауглі? Схематично або за допомогою слів зобразіть цю подію на першій сторінці вашої книги.

Напишіть / скажіть, будь ласка, яку подію для лепорело ви обрали першою. Наприклад, я намалювала камінці, тому що в той час, коли відбулося перше знайомство Мауглі зі зграєю, він безтурботно грався камінцями.

Можна створити «лепорело» твору самостійно, обираючи, на свою думку, найбільш важливі події твору, характеристики героїв чи власне враження про твір.

Такий вид роботи можна використати на будь-якому етапі уроку – не тільки для організації індивідуальної роботи, а й для командної чи парної взаємодії. Таким чином діти у соціальній взаємодії зможуть проаналізувати зміст твору, висловити власні думки, знайти спільне рішення та досягти успіху.

Педагог міг би запропонувати дітям онлайн-лепорело «Мауглі: історія дружби» за подіями твору. За допомогою QR-коду або за посиланням

<https://learningapps.org/display?v=pb7nzng9k22> можна встановити послідовність цих подій та відповідно розмістити зображення.

Доцільно запропонувати ідею театралізації твору або створення постів про улюблених героїв твору в соціальних мережах. Також можна порекомендувати дітям створити відеотеку екранізацій твору, створити свою афішу чи буктрейлер.

Можна доповнити або створити ментальну карту «Дружба» й охарактеризувати героїв твору. Наприклад, дібрати до кожного персонажа одну яскраву характеристику, яка притаманна саме йому та є ключовою і значимою саме для підтримки дружби.

Створювати таку ментальну карту педагог міг би запропонувати дітям у командах або парах. Це приклад відкритого завдання, яке розвиває критичне мислення, не передбачає однієї правильної відповіді.

Рефлексію такого уроку могло б бути виконання вправи «**Книга джунглів 2.0**».

Ситуація: уявіть, що головний герой описуваних подій із «Книги джунглів» опинився у нашому часі, та дайте відповіді на запитання:

- Яка риса характеру допоможе Мауглі бути успішними у XXI столітті?
- Яку професію він би обрав, коли б опинився у нашому часі?
- Якби вам вдалося поставити герою одне запитання, ЩО б ви запитали?

Важливо, щоб освітній процес для дітей був цікавим і значущим. І, звичайно, тут визначальною є роль педагога, який розуміє сутність діяльнісного підходу та допомагає учням застосовувати отримані знання на практиці для розв'язання різноманітних життєвих завдань. Для цього педагогу потрібно глибоко усвідомлювати **ключові принципи діяльнісного підходу**, які полягають у тому, що учні отримують знання не в готовому вигляді, як це було в освіті впродовж багатьох років, а шляхом самостійного пошуку, дослідження, активного включення, експерименту, спілкування і взаємодії, пропонування власних ідей і бачення, вміння аргументувати думку.

Засобом реалізації діяльнісного підходу на уроках зарубіжної літератури вважаємо проблемне навчання, яке сприяє формуванню в учнів умінь вирішувати життєві проблеми, знаходити вихід із нестандартної ситуації, оскільки, розглядаючи художній твір, діти долучаються до вирішення змодельованих у ньому життєвих колізій.

Метод діяльнісного підходу здійснюється шляхом створення проблемної ситуації на уроці, для розв'язання якої виникає необхідність у проблемному діалозі. Проблемний діалог підводить учнів до відкриття нових знань.

Структура уроку з позицій системно-діяльнісного підходу:

- учитель створює проблемну ситуацію;
- учень приймає проблемну ситуацію;
- спільно виявляють проблему;
- вчитель керує пошуковою діяльністю;
- учень здійснює самостійний пошук;
- обговорення результатів.

Отже, основу проблемного навчання складають проблемні ситуації, визначення проблем і їх вирішення учнями.

Як правило, проблемність створюємо постановкою проблемного запитання. До прикладу:

6 клас. Тема уроку: «Причини популярності Прометей».

Проблемне запитання: «Чи потрібні Прометей сьогодні?» (прийом «Мікрофон»).

Тема уроку: «Байка у світовій літературі».

Проблемне запитання: «Чи варто писати байки, адже людські вади не зникають?» (прийом «Дискусія»).

Тема уроку: «Динаміка образу Скруджа, причини духовного переродження».

Проблемне запитання: «Скрудж – морально деградована особа чи нещасна людина?» (прийом «Коло ідей»).

Одним із ефективних аспектів методики викладання курсу зарубіжної літератури для реалізації діяльнісного підходу є використання інтерактивних форм роботи, які сприяють максимальному залученню досвіду учнів, активізації їхнього мислення, забезпечують мотивацію на досягнення успіху і самореалізації.

Найдоцільнішими на етапі актуалізації вважаємо такі добре знайомі всім прийоми, як «Грунування», «Мозковий штурм», «Мікрофон».

Прийом «Мікрофон» можна поєднати з прийомом «Незакінчене речення». Це допомагає учням відпрацьовувати вміння говорити коротко, але по суті й переконливо.

На етапі актуалізації діяльнісним є **прийом ейдетики** – це прийом розвитку пам'яті через образне мислення.

Якщо на першому етапі уроку, актуалізації, учень ставить запитання «Навіщо мені це потрібно?», то на другому, осмислення або вивчення нового матеріалу,

він має знайти відповіді. Тому на цьому етапі надаю перевагу таким прийомом: **«Діаграма (кола) Венна»**, **«Читання з позначкою»**, **«Кероване читання»**, **«Порушена послідовність»**, **«Інтерв'ю»**.

Перевірити знання учнів про художній твір можна за допомогою прийому **«Порушена послідовність»**. Мета його – навчити усвідомлено та цілеспрямовано сприймати інформацію.

6 клас. Тема уроку: «Тема духовного випробовування людини в романі Ж. Верна «П'ятнадцятирічний капітан».

Учитель. Перед уроком мені принесли листа. Виявляється, його надіслав Негору. Читаємо: «Привіт від работоргівця! Я впевнений, що ви не вирушите в плавання, бо я порушив послідовність подій у романі, і ви ніколи не зможете відновити її. І тому нещастя будуть переслідувати вас протягом усієї подорожі».

Нам потрібно довести, що ми уважні читачі, й усе ж таки розпочнемо своє плавання.

1. Шхуна-бриг «Пілігрим».
2. Дік Сенд.
3. Врятовані з «Вальдека».
4. «С. В».
5. Кит на обрії.
6. Напівзатоплене судно.
7. Капітан Сенд.

- Скрудже, чому Ви так не любите Різдва?
- Чи відчуваєте Ви себе самотнім?
- Що Вам потрібно для щастя?

На завершальному етапі уроків пропонуємо прийоми: **«Незакінчене речення»**, **«Сенкан»**, **«Вільне письмо»**, **«Літературний диктант»**, **«Взаємні запитання»**.

6 клас. Тема уроку: «Динаміка образу Скруджа, причини його переродження».

– «Різдвяна пісня у прозі» змусила мене задуматися над ...

– Людина буде щасливою тоді ...

– Збагачення і жадібність не приносить щастя тому, що ...

Прийом «Рафт» проводиться за вивченим твором. Діти працюють групами.

Є чотири групи карток:

1. Хто?
2. Кому?
3. Що? (СМС-повідомлення, листування у вайбері, скарга, наказ, подяка, попередження, лист).
4. Що написано?

Приклад використання на уроці:

5 клас. Тема уроку: «Зміни у внутрішньому світі й житті інших персонажів після зустрічі з Поліанною. Ідея відчуття радості життя, що змінює світ на краще».

Роль (хто пише)	Адресат, аудиторія (хто отримує)	Формат (у якій формі)	Тема (про що це)
Поліанна	Жителі міста Белдінгсвіл	Лист	Шукайте позитив у темних проявах життя
Поліанна	Людство	Записка у пляшці	Шлях до щастя простий: «завжди радіти»
Лікар Чилтон	Пацієнти	Побажання	«Якби на це була моя воля, я виписував би її — і продавав би в аптеці, як я виписую пігулки»

Прийом «Інтерв'ю з героєм». Його мета – визначити ставлення учня до конкретної ситуації або проблеми та надати змогу дитині діяти «як насправді». Прийом допомагає навчатися через досвід та почуття, і додатково діти дізнаються, як називають того, хто бере і хто дає інтерв'ю (інтерв'юер, респондент).

6 клас. Тема уроку: «Динаміка образу Скруджа, причини його переродження».

Робота в парах. Інтерв'ю зі Скруджем (після його переродження).

Проектна діяльність – ще одна з найперспективніших складових діяльнісного підходу.

Доцільно створювати індивідуальні та групові мініпроекти:

- Створення ілюстрацій до творів, віршопісень або коміксів.
- Написання власних творів (казки, байки) або продовження твору.
- Написання листів письменникам чи героям творів. Наприклад, закінчуючи вивчення твору Ч. Дікенса

«Різдвяна пісня в прозі», діти отримали завдання створити листівку ручної роботи одному з персонажів (за вибором).

- Створення презентацій до уроків.
- Рольові проекти (інтерв'ю з героєм, автором).
- Створення колажів, карт.
- Створення літературного фотоквесту. Наприклад, сфотографувати предмети, символи свята, яке ненавидів Скрудж Магдак із повісті Дікенса «Різдвяна пісня в прозі» (6 клас).

Результати проектів повинні бути відповідно оформленими – альбом, газета, посібник, презентація тощо.

Сьогодні одними із винуватців відлучення дітей від читання називають комп'ютер, телефон – цих неперевершених компаньйонів в іграх і пошуку цікавої інформації. Втім, краще не звинувачувати нові технічні засоби у витісненні книги, а використати їх на користь читанню.

Поруч із текстами «старої природи», які часто є важкими, лінійними для сучасних дітей, доречно використовувати тексти **«нової природи»**, де поєднуються вербальні та невербальні елементи. Тексти «нової природи» для сучасного школяра – це своєрідні смаколики, серед яких кожен може знайти собі щось до вподоби.

Учні з задоволенням долучаються до роботи з **хмарками слів**, за якими закодовані цитати з твору або теги до твору (теги – ключові слова чи терміни, що асоціюються з фрагментом твору).

Полюбляють учні працювати з **кросенсами** – асоціативними головоломками, ланцюжками, що складаються із дев'яти картинок і розвивають навички роботи з інформацією, підвищують допитливість і мотивацію до вивчення предмету.

Діти із задоволенням **створюють віршокартинки** – прийом, що розвиває творчу увагу, адже художній текст можна передати за допомогою зорового образу, невеликих деталей, пропустити через усі органи чуття.

Діяльнісними є нестандартні прийоми і при вивченні поезії.

Часто використовую **прийом візуалізації**. Даю завдання окремі слова у вірші замінити малюнками або смайликами.

Читаючи вірш напам'ять, замінити слова мімікою і жестами (пейзажна поезія: *сумую, радію, страждаю* ...).

Невимушена атмосфера, вільне спілкування налаштовують на виникнення позитивних емоцій, а це, у свою чергу, допомагає активному процесу розвивального навчання, ефективної комунікації.

Уроки літератури, побудовані на діяльнісному підході, спонукають дітей мислити, висловлювати свою позицію, відстоювати власні думки, допомагають їхньому самовираженню та самореалізації.

Діяльнісний підхід має особливо сприятливий вплив на обдарованих учнів та тих, які мають підвищену пізнавальну мотивацію. Цілеспрямована робота над розвитком творчих здібностей дітей, інтересу до предмету, рішення нестандартних завдань, що становлять основу діяльнісного підходу, забезпечують їх участь у творчих конкурсах.

Висновки. Державний стандарт базової середньої освіти, реалізація Концепції «Нова українська школа» вимагають від педагогів переорієнтації освітнього процесу від пояснювально-ілюстративного до самостійного продуктивного, не лише на теоретичному, а й на практичному рівні. Для глибинного розуміння сутності поняття «діяльнісний підхід» потрібне бачення того, яким чином ми застосовуємо його у власних щоденних професійних практиках, і усвідомлювати переваги діяльнісного підходу в умовах сучасних вимог до освіти.

Реалізація цього підходу, ігрових технологій на уроках зарубіжної літератури має свої результати: діти стають умотивованими, краще сприймають навчальний матеріал, вчать працювати у команді, не бояться помилок, уміють відстоювати власну думку, працюють спільно з педагогом, який виступає у ролі модератора. Така робота сприяє підвищенню мотивації до навчання, розвитку інтелекту, сприяє успіху.

Діяльнісний підхід – це спосіб реалізації ідей та змісту концептуальних засад реформування освіти і відповідь на питання, як навчати дітей сьогодні.

Використані джерела

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
2. Діяльнісний підхід у школі Рейчел Паркер (Rachel Parker) і Бо Ст'єрне Томсен (Bo Stjerne Thomsen). URL: https://cms.learningthroughplay.com/media/dx1copjh/lt-at-school_ukrainian_version.pdf
3. Діяльнісний підхід. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Діяльнісний_підхід
4. Паркер Р., Томсен Б. Діяльнісний підхід у школі. *The LEGO Foundation*. 2019. 75 с.
5. Пометун О. І. Діяльнісний підхід. *Енциклопедія освіти*. 2021. С. 250–251.